

Prof.dr. Šefkija Čović, redovni
profesor Pravnog fakulteta u Sarajevu,
Prof.dr. Mehmed Jahić, redovni
profesor Ekonomskog fakulteta u
Sarajevu

RECENZIJA

Knjige Državna pomoć u zemljama Evropske unije - iskustva za Bosnu i Hercegovinu, autora Edina Rizvanovića iz Mostara.

Knjiga «Državna pomoć u zemljama Evropske unije - iskustva za Bosnu i Hercegovinu») ima 5 poglavlja, 232 stranice teksta (ukupno 255 stranica), 19 prikaza i 21 tabelu u tekstu, 2 priloga, i 151 bibliografsku jedinicu. Četiri poglavlja knjige odnose se na materiju državne pomoći u Evropskoj uniji, dok peto poglavlje tretira navedenu oblast u Bosni i Hercegovini.

Knjiga obrađuje motive intervencije, teoretski a potom i praktični aspekt, i to u pogledu vrsta i instrumenata pomoći, kao i sredstava za tu namjenu. Autor redistribuciju javnih sredstava kontekstualizira kroz ekonomsku politiku, i njene sastavnice, ali i kroz razvojnu politiku država članica. U tom smislu odnos nacionalnog i supranacionalnog, praćenog kroz odnos organa koji kontroliraju kompatibilnost «nacionalne» pomoći, predstavlja najintrigantniji dio ovog rada. Ono što radu daje težinu, i ukazuje na poseban doprinos autora, je činjenica da ova oblast ostaje na margini zanimanja ne samo političara nego i ekonomista u Bosni i Hercegovini, pri čemu treba naglasiti da materija državne pomoći još uvijek kod nas nije normativno uređena.

Sistematizacija građe u knjizi, u pravnom segmentu, većim dijelom korespondira normativnim rješenjima iz Rimskog ugovora. Vezano za sistematizaciju građe vrijedi izdvojiti originalan pristup autora koji se, radeći bez relevantnih domaćih iskustava, interdisciplinarnim posmatranjem, i kritičkim pristupom, identificira kao dobar poznavalac materije.

U prvom poglavlju autor je obradio genezu intervencije države na tržištu, analiziranjem okolnosti i uzroka nastanka državne pomoći. Dvije su referentne tačke, koje su konfrontirane u ovoj knjizi: učenje klasičara i stavovi intervencionista, čime nas autor uvodi u osnovne naznake o državnoj pomoći. Intervencija države na tržištu neminovno upućuje na ekonomsku funkciju države, koja se naslanja na osnovnu -normativnu funkciju. Analiziranje funkcija države, na ovaj način, predstavlja sasvim novi pristup u domaćoj literaturi. Govoreći *in via naturale* o kohabitaciji razvijenih tržišnih sistema i prisustva

države na tržištu, autor je izbjegao zamku jednostranosti u ocjenjivanju kompozitornih odrednica državne intervencije.

Autor razloge za preduzimanje mjera državne pomoći prepoznaje u tržišnim nedostacima (propustima). U ovom dijelu na jasan način se ukazuje na distinkciju između mjera državne pomoći i općih mjera ekonomske politike, i istovremeno na logičan način povezuje konceptualno i praktično.

Nacionalni budžet(i) predstavlja osnovni izvor pomoći. Izdvajanje dijela javnih sredstava polazna je tačka procesa, na čijem kraju stoje efekti: kratkoročni, dugoročni, ekonomski i vanekonomske. Analiziranjem ciljeva intervencije, i njenog uticaja na slobodno cirkuliranje roba unutar zajedničkog tržišta, autor je sintetizirao vlastitu percepciju intervencije države na tržištu.

Drugo poglavlje tretira opći pravni kontekst, izražen preko principa i zajedničkih standarda, te relevantnih odredaba o državnoj pomoći, ali i drugih referentnih propisa. Radi se o introdukciji u supranacionalni pravni okvir državne pomoći, ili preciznije u pojedine dijelove Rimskog ugovora. Pravo konkurencije je osnov procjene podudaranja interesa država članica sa zajedničkim tržištem, a interakcija sa drugim odredbama i sudska praksa u službi su razjašnjenja tog odnosa. U tom smislu analiziran je odnos supranacionalnog prava i nacionalnih pravnih sistema. Dio tog odnosa posmatra se preko načela supsidijarnosti, proporcionalnosti i ravnopravnosti.

Analizirajući komunitarne norme o državnoj pomoći (član 87. Ugovora) autor akcentira uslovnu zabranu dodjele pomoći, istovremeno ističući neslaganje sa onim autorima koji izostavljaju *conditio* u određenju dozvoljenosti državne pomoći. Osim toga, apostrofirana je razlika između inkompatibilne i nezakonite pomoći. Radi se o originalnim zapažanjima kandidata, gdje dolazi do izražaja kandidatovo poznavanje duha propisa o državnoj pomoći kao i sposobnost pravnog argumentiranja.

Treće poglavlje govori o ekonomskim segmentima državne pomoći. Ekonomski motiv osnivanja Zajednice bio je stvaranje zajedničkog tržišta. Rukovođene potrebama, i krećući se u okviru utvrđene ekonomske politike, svaka od država članica intervenira mjerama pomoći na način koji smatra oportunističkim, određivanjem forme pomoći i iznosa sredstava koje će odvojiti za ovu namjenu. Regionalna i sektorska pomoć, te horizontalne mjere pomoći, predstavljaju osnovne vrste pomoći, dok se kao osnovni oblici (instrumenti) potpore tretiraju: grant, porezne olakšice, preferencijalni krediti i garancije. Uz to, autor je analizirao, za naše okvire značajne, posebne vrste pomoći, koje na prvi pogled izgledaju inherentne razvijenim tržišnim ekonomijama. Tu se prvenstveno misli na spašavanje i restrukturiranje preduzeća.

U četvrtom poglavlju autor sumira značaj državne pomoći, pri čemu je polazna premisa situirana na relaciji potrebe preduzimanja mjera državne pomoći vs. efekti intervencije. Autor je u ovom dijelu ukazao na višeslojnost značaja državne pomoći: kvantitativnu, strukturalnu, teleološku i konceptualnu dimenziju. Kvantitativno i prostorno kontekstualiziranje odrednica pomoći upućuje čitaoca na neizbalansirano korištenje sredstava od strane država članica. Uz to, autor je, konfrontiranjem divergentnih stavova, izvršio evaluaciju i valorizaciju teze o općem i specifičnom značaju mjera državne pomoći.

Peto poglavlje predstavlja pokušaj dijagnosticiranja stanja državnog intervencionizma u Bosni i Hercegovini, s ciljem aktueliziranja uloge države na tržištu. Autor ukazuje na arhaičnost i nekonzistentnost pojedinih propisa, konstatujući nezainteresovanost države za mjere pomoći. Ono što je bitno u ovom dijelu rada jeste aktivnost autora u predlaganju rješenja. Pri kreiranju politike državne pomoći potrebno je voditi računa o raspoloživim resursima, a prioritete usklađivati sa mogućnostima ostvarenja ciljeva. Nakon osiguranje materijalne baze (% GDP) predlaže se izbor onih vrsta i oblika pomoći koji će u najvećoj mjeri doprinijeti rješavanju kompleksa ekonomsko -socijalnih ciljeva, pri čemu se poljoprivredi atribuiraju prioritetan značaj, a od oblika pomoći predlaže se uvođenje kreditnih garancija (Garancijskih fondova).

U pogledu odnosa prema razvoju kritike su upućene domaćim akterima, zbog nedostatka vizije i neodgovornosti, ali i strancima zbog nametanja «no limits» liberalizacije. Autor se zalaže za sistematičniju i intenzivniju intervenciju države na tržištu, i s tim u vezi traži kreiranje konzistentne politike državne pomoći.